

דַּרְשֵׁתִי קַרְבַּתְךָ

על מי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • בית הכנסת פרי מגדים, צפת • השיעור נמסר במוצ"ש פרשת חיי שרה, תשפ"ה

כח החסד להמתיק את הדינים

בפרשת חיי שרה יש לנו 'עניני שדוכים' – אליעזר יוצא לחפש שדוך ליצחק אבינו. אבל זה לא עוד שדוך, זה שדוך שצריך למישהו שהוא גבורה. יצחק אבינו, כל יסודו גבורה. צריך מישהו שימתיק את הגבורות.

הולך אליעזר, מחפש כלה. מה כל אחד מחפש היום? דבר ראשון שהמשפחה תהיה טובה, שיש לה יראת שמים, מדות טובות. אליעזר לא מחפש שום דבר אחר – מחפש מדות, מחפש לב טוב. "אני אמר לה אם את יכולה לתת לי מים לשתות, ואם היא תאמר 'גם לגמליך אשאב' – וואי, זאת היא האשה שהוכחת לעבדך ליצחק".

הבין אליעזר, והתורה מספרת את זה פעמים, שבשביל למתק את כל הגבורות, אתה יודע מה צריך לעשות? רק חסד. חסד ולב טוב ממתיקים לבן אדם את כל הגבורות שיש עליו. בן אדם לפעמים נתקע בכל מיני מצבים, והתורה פה מלמדת אותנו – איפה שיש חסד, איפה שיש לב טוב, אין שם גבורות. שם יש ישועות לבן אדם.

ספרו על איזה זוג, השם ירחם, יצאו לבדיקה שגרתית. פתאום הרופא אומר שלעבר יש מום, מום גדול מאוד. ולא רק מום גדול והעבר בסכנה – גם האמא בסכנה...

טוב, אמרו 'הרופא הזה לא הכי מבין, נלך לרופא יותר ממחה'. הלכו לרופא יותר ממחה, יותר גדול, והרופא אשר את מה שהרופא הראשון אמר, שבאמת יש מום גדול בעבר, והמצב מאוד מסכן – גם לעבר, וגם לאמא מסכן.

הזוג הזה נסעו לבני ברק, הגיעו לרב יצחק זילברשטיין. אמרו לו: "כבוד הרב, כך וכך הספור, הנה הדפים, הנה כל מה שהרופאים אמרו לנו". אמר להם הרב זילברשטיין: "יש לי רופא יותר ממחה מהם, יותר ממחה מאלו, יש לי רופא יותר גדול מהם. תלכו אליי, אני רוצה לשמע את חוות הדעת שלו".

הם נסעו, והרופא אחרי כל הבדיקות מגלה באמת שהמצב לא טובל דחוי – מאוד מסכן. גם לאמא מסכון וגם לעבר. לעבר זה מסכון מאוד, אבל לאמא יותר חמור. הם חזרו בחזרה לרב זילברשטיין וספרו לו את הספור.

אמר להם הרב זילברשטיין: "טוב, אז תראו – בשכונה שלכם, איפה שאתם גרים, מסתמא יש ילדים שצריכים עזרה. עזרה אולי בלמודים, אולי עזרה שתתייחסו אליהם. תתייחסו אליהם. תקחו ילד אחד, שני ילדים, שלושה ילדים, תתייחסו אליהם בצורה טובה. אם תתייחסו אליהם בצורה טובה, השם יפתח לכם את הישועות".

"כבוד הרב, מה זה קשור למה שהרופא אמר? הרופא אמר שצריך מיד דחוי לעשות טפול!" אמר להם הרב זילברשטיין: "תדעו לכם, חז"ל אומרים 'חונן ה' מלוה דל'. אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו – כשאתה עושה טובה, אתה חונן, אתה נותן משהו מתנת חנם, לבן אדם שהוא צריך עזרה, שהוא דל, הוא צריך עזרה – אתה יודע מה אתה עושה? אתה מלוה להשם. כשאתה מלוה להשם – עבד לוה לאיש מלוה. איזה דבר גדול! אתה יודע איזה מדרגות? ככה תעשה!"

באמת ספר הבן אדם: "הגעתי לשכונה שלנו, חפשי אני, ודאגתי לכמה ילדים שיהיה להם טוב. מה שיכלתי לעשות – עשיתי באמת מכל הלב". עברו אולי שלושה חדשים, וברוך השם נולדו להם תאומות בריאות לחלוטין.

ואז כשהגיעו לרופא, הרופא אמר, כלם מדרים "וואי, הנה לכם נס, נס!" אצלכם היה נס אחר – נס שלא שמעתם לי. זה הנס – שלא שמעתם לי. תראו איזה רוח הרוחתם!

הם חזרו בחזרה, הגיעו לרב זילברשטיין, ושרו עם הרב זילברשטיין "חסדי השם כי לא תמנו כי לא כלו רחמי". הוא אמר: "וואי, כמה בן אדם שעושה טוב לשני, גם כשיש עליו גבורות, יש עליו באמת אסון – כבר נגזרה הנהרה, שלושה רופאים אומרים לה מצב מסכון – אה, אתה עושה חסד עם מישהו אחר? החשבון אחרת לגמרי! זה לא אותו חשבון שאתה מכיר, זה חשבון אחר. אתה חונן דל, יש בן אדם שהוא דל, אתה חונן אותו? אצלך זה משהו אחר לגמרי!"

בתחלת ספר נפש החיים, יש הקדמה של הבן של רבי חיים מוולוז'ין – ר' יצחק מוולוז'ין [רבי איצ'לה מוולוז'ין]. הוא כותב שם ככה: כשאבא שלי רבי חיים מוולוז'ין ראה שאני לא משתתף בצער הזולת. "וכה היה דברו אלי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחרים". למה באת לעולם? רק שתעשה טוב לשני, בשביל מה באת לעולם. "להועיל לאחרים ככל אשר ימצא בכחו לעשות". וכל הזמן היה מוכיח אותי על זה – תעשה טוב לאנשים!

זה מה שהפרשה שלנו מגלה לנו פה. אתה יודע, אתה יכול למצא הרבה דברים – במה נבנה עם ישראל? במה שרבה יודעת לעשות חסד מכל הלב. לא רק לתת לשתות מים – גם הגמלים, גם הכל, מכל הלב. זו האמא של עם ישראל, ובזה אתה ממתיק את כל הגבורות כלם.

אני מחפש מצוה שעושה נסים!

את הספור הזה ספרנו אותו פעם אחת כמדמני, אבל הוא מתאים לספור הזה: היה איזה יהודי אחד, אני חושב קרוב לאיזה עשר שנים שלא זכה לילדים. הוא נסע

לאיזה פרופסור גדול, ששלח אותו אליו הרב פירך.

הוא נסע אליו, הוא ואשתו. הרופא אמר להם שצריך טבע אין אפשרות להביא ילדים. צריך הטבע אין מציאות. אם יהיה נס – אז זה נס, אבל צריך הטבע אין מציאות.

הבעל נסע לרב חיים קניבסקי: "כבוד הרב, איזו מצוה בתורה עושה נסים? אני צריך עכשיו נס! הרופא אמר צריך נס. איזו מצוה בתורה עושה נסים שאני אזכה לילדים?"

אומר לו רבי חיים קניבסקי: "חז"ל אומרים במסכת בבא מציעא – 'ואם תוציא יקר מזולל – כפי תהיה. אתה רוצה נס? תוציא יקר מזולל' – אתה תהיה כמו אלקים! אתה גוזר גזרה והוא מקים אותה".

"כבוד הרב, אני מעולם לא דברתי עם אנשים חלונים, מעולם. אין לי אפשרות לגשת לחלונים ולהחזיר אותם בתשובה". אומר לו רבי חיים קניבסקי: "מי דבר אתה על חלונים? אני מדבר עלינו! בשכונה שלך... – אל תלך רחוק. בשכונה שלך, תחפש ילד שצריך עזרה בלמודים, תקדם אותו!"

ספר האברך הזה: "בצעהריס אחד, אחרי שהתלמידים חזרו מהתלמוד תורה. עליתי לחניה, אני רואה ילדים משחקים חוץ מילד אחד שגורא מונח, לא נראה טוב. אמרתי 'בסדר', שמתי עליו עין. למחרת עליתי, ראיתי את אותו ילד ככה זרוק שם. עוד יום, יומים – הסתכלתי וראיתי אותו ככה".

יום אחד אני קורא לו: "ילד, אתה רוצה ארטיק?" אמר "בטח!" לקחתי אותו למכלת, קניתי לו ארטיק. למחרת עליתי, אמרתי: "ילד, אתה רוצה טילון?" אמר "בטח, טילון, בטח!" לקחתי אותו, קניתי לו טילון.

למחרת אני בא: "אתה רוצה מגנום?" "מגנום? בטח! מי לא רוצה מגנום? בטח!" קניתי לו מגנום. למחרת: "אתה רוצה גלידה?" אמר "בטח!"

"תגידי, אתה רוצה ללמד אתי חמש עשרה דקות, רבע שעה?" אמר לי "בטח! מה זה רבע שעה?!" ובאמת התחלתי ללמד אותו רבע שעה. והייתי קונה לו גלידות וארטיקים וממתקים, ולומד אתו רבע שעה.

אחרי רבע שעה, זה נהיה חצי שעה. הכל בהנאה, בכיף, באמת למד יפה. אותו ילד היה אז בכיתה ז'. וככה התקדמו. כשהוא עלה לכיתה ח' הוא אמר "וואי, עכשיו כיתה ח', אני צריך להתכונן עכשיו להתקבל לשיבה קטנה". הוא כבר רצה ללמד יותר.

ובאמת הוא התחיל ללמד יותר. למדנו שעה, שעה וחצי, ששתיים – כל יום היינו לומדים. והייתי מכין אותו לשיבה קטנה. בחדש שבט יש את המבחנים בשיבה קטנה. בחדש שבט, הבחור צריך הזה הלה להתקבל לשיבה. הוא אומר לי: "כבוד הרב, אני רוצה לשיבה הזאת, החזקה הזאת". שלחתי אותו לבחינה בשיבה הזאת, והוא התקבל.

תשעה חדשים אחר כך – זו הייתה שנה מעברת – תשעה חדשים אחר כך נולד לי בן. בשבת תשובה, הייתה ברית מילה. ומי שהיה הסנדק, זה היה רבי חיים קניבסקי, הוא היה הסנדק.

אתה רוצה מצוה שעושה נסים? אל תחפש לה הרבה דברים! בשכונה שלך, במקום שלך, איפה שאתה נמצא – תטיב עם איזה בן אדם! תטיב עם בן אדם! זה דבר שעושה נסים ונפלאות, נסים ונפלאות – מה אתה יכול לזכות!

לעשות חסד – מכפר כמו בזמן שבית המקדש קיים

יש מדרש, אני אומר לכם, נורא המדרש הזה: היום אנחנו יודעים שהיה משהו כזה שנקרא 'בית המקדש', אבל מה זה בדיוק, אף אחד לא יודע! גם אבא שלנו לא יודע, גם לא סבא, גם לא לפני 500 שנה. אנחנו רק יודעים בראש שלנו שהיה כזה מושג 'בית המקדש'. אבל רבי יוחנן בן זכאי ורבי יהושע בן חנניה – הם היו גם בזמן בית המקדש, והם גם היו בזמן הרבן – הם יודעים מה זה 'בית המקדש'!

המדרש באבות דרבי נתן (ד, ה) מספר: יום אחד יצאו רבי יהושע ורבי יוחנן בן זכאי מירושלים, כיוון שראו את בית המקדש, התחיל רבי יהושע לבכות. אומר לו, לרבי יוחנן בן זכאי: "אוי לנו! מקום שמתכפרים בו כל עוונותיהם של עם ישראל – חרב! מקום שכל העוונות מתכפרים!"

אמר לו רבי יוחנן: "אל ירע לבבך", אל תדאג – יש לנו משהו אחר בדיוק כמו זה! מה! "תעשה חסד – שהוא מכפר כמו בזמן בית המקדש!"

מי אמר את זה? זה לא אני שאומר לכם. אנחנו לא יודעים מה זה 'בית המקדש'. רבי יוחנן בן זכאי היה בזמן בית המקדש, היה בזמן הרבן. איזה צער נורא, צער נורא! יש לה משהו שמכפר כמוהו! כמו שאתה לא מבין לגבי 'קרבן' – איך אתה מביא בהמה, שוחט אותה, מתכפר לה חטאת – איך זה עובד? כי ככה אלקים אמר! ככה

* וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזרה מבטלה בשבילו שנאמר (ויקרא טו ט) 'ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה' (בבא מציעא פה ע"א).

כותב רבנו יונה, בשערי תשובה (שער ג אות ג), כותב הרב: "כי חייב אדם לטרוח בדרושת טוב לעמו ולשקד בעמל נפשו על תקנת חברו, אם דל ואם עשיר. וזאת מן החמורות ומן העקרים הנדרשים מן האדם".

לא, זה לא עוד איזה מצוה, אהה יודע, שתהיה נחמד. לא! - "וזאת מן החמורות ומן העקרים הנדרשים מן האדם" - להיות בן אדם שדורש טוב לשני.

איך הרב מרדכי אברהם מלאך שליט"א ממלא אולמות בדרשותיו?!

אתם יודעים, כמעט בכל העלונים לשבת, מביאים שם שיחה של הרב מרדכי אברהם מלאך שליט"א. הוא דרשן משהו מיוחד מאוד, הוא גר בחוץ לארץ. הוא משהו כמו הרב בידרמן - ממלא אולמות, מאות אנשים בדרשות שלו, משהו שאי אפשר לתאר אותו.

הוא ספר ספור מה שהיה עליו. הוא ספר את זה בסכות: אני הייתי בישיבה, הייתי הבדחן של הישיבה. בדרך כלל מי שבדחן בישיבה הוא גם לא לומד. אל תחשבו שאני הייתי גאון בישיבה - הייתי איפה שהחברה נגמרת, שם אני מתחיל. זהו, שם הייתי.

הייתי הבטלן של הישיבה, והבדחן של הישיבה. הייתי יודע גם לחקות. אם הייתי מחקה אנשים - יוצא בול. טוב.

יום אחד, אספתי את כל הבחורים ואמרתי להם "היום שעור כללי מראש הישיבה". אתה יודע, אני מסרתי שעור, חקיתי את ראש הישיבה בדיק איד, שהוא אומר, בתנועות שלו, בידים שלו, בקול שלו. חקיתי אותו בדיק. דבר אחד רק לא ידעתי - שראש הישיבה מאחורי. את זה לא ידעתי שהוא עומד מאחורי.

אחרי שגמרתי, אמרתי גם איזו בדיחה על ראש הישיבה, וזה היה משהו משהו. איד שסימתי, אומר לי הראש ושיבה: "מה זה הליצנות הזאת? מהיום - מי שרוצה לדבר אתה, צריך להביא פתק אשור מההורים שמסכימים שהבן שלהם ידבר עם הליצן של הישיבה!"

נו, מי הוא זה שביבי פתק? איזה הורים יכתבו פתק כזה? אף אחד לא הביא שום פתק.

היה בחור אחד שאומר לי: "תשמע, אני מאוד אוהב אותך, אברהם מרדכי, אני מאוד אוהב אותך, אבל מה אני אמר לך? אני פוחד בשידוכים, שלא יקלקל לשידוכים שיאמרו שאני דברתי עם הליצן של הישיבה".

ואני נהייתי ממנדה בישיבה. אף אחד לא דבר אתי, לא התניח אלי, לא כלום. שלושה חודשים הצלחתי להחזיק ממנדה. אחרי שלושה חודשים, הרגשתי שאני לא יכול להיות פה ככה לבד, עזבתי את הישיבה.

עזבתי את הישיבה, הלכתי לישיבה אחרת. אבל הבחורים רדפו אותי גם שמה. אמרו: "מה קבלתם את הבחור הזה? אה, הליצן של הישיבה! הליצן של הישיבה זה!" ואתה יודע, גם שמה אחרי שבוע - שבועים סלקו אותי גם מהישיבה הזאת.

עברתי עוד ישיבה, וגם שמה ספרו שאני הליצן של הישיבה, וסלקו אותי גם מהישיבה. עברתי שש ישיבות - מישיבה לישיבה מסלקים אותי, ממקום למקום.

הגעתי לישיבה השביעית. הכניסו אותי לישיבה. לא דברו אתי בכלל - תכנס, תתחיל ללמד. התחלתי ללמד. אחרי שבוע קורא לי המשגיח.

הוא אומר לי: "הסתכלתי עליך. תשמע, אני כבר שמעתי עליך את הכל, את הכל שמעתי עליך. אבל אתה יודע - ראיתי עליך שאתה תהיה מרצה גדול מאוד מאוד. אתה תרתק את כל הצבור. אתה גם יודע להצחיק את האנשים - אתה תהיה משהו גדול! תשמע, יש בך כשרונות שאין לאף אחד. אין לאף אחד! אני כבר שבוע עוקב אחריך - אין לאף אחד כאלה כשרונות!"

"אבל יש לי בקשה אחת אליך - בשביל להצליח בחיים, חייב שיהיה לך זמן שתהיה רציני. אי אפשר שכל החיים תהיה בצחוק. חייב שיהיה לך זמן שתהיה רציני. בקשה שלי אליך - בלמוד של הבקר, בעיון, תהיה רציני. זו הבקשה שלי אליך. אחר כך אתה רוצה לצחק? זה אין לי בעיה עם זה. אבל הבקר - אני מבקש שתהיה רציני!"

אני התלהבתי מהמשגיח שהוא הסתכל עלי. אמר לי מלה טובה, שאני יכול להצליח בחיים שלי אני יכול להצליח! כלם זרקו אותי, אין לך שום הצלחה - הוא החיד שאמר לי אני יכול להצליח! והתחלתי להיות רציני והתחלתי ללמד.

היום - אתם רואים - ממלא אולמות. באמת ממלא אולמות. כל מה שאתם רואים - הכל שיד לאותו רב שנתן לי את המלה הטובה אז בזמן.

זה הפרשה שלנו - אליעזר הולך לחפש אמה של עם ישראל. נו, מה אתה מחפש? תגיד - היא עושה חסד. אכפת לה מהשני מכל הלב? זו אמה של עם ישראל! זה מתאים ליצחק אבינו למתק את כל הגבורות!

והשם יעזרנו, על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

אלקים אומר, שכשאתה עושה טוב לשני - מתכפרים לך עוונות! לא אני אומר את זה - רבי יוחנן בן זכאי אומר, ולומד את זה מפסוק (הושע ו, ו): "כי הפנן חסד חפצתי ולא זבח". אלקים אומר 'אני חפץ בחסד, לא בזבח'. אתה יודע? יש לנו כפרה שהיא כמותה - בן אדם עושה חסד אחד עם השני, אתה יודע איזה מדרגות אתה מגיע?!

חשבון במסעדה - יש מחיר לבני אדם ומחיר למלאכים

ספר איזה אברך: "בחיים לא הייתי במסעדה, גם לא נראה לי שאי פעם בחיים שלי גם אלך למסעדה. אנחנו אוכלים רק אכל של הבית. אם אנחנו יוצאים בכל אפן לאיזה מקום - לוקחים מהבית סנדוויץ' ויוצאים אוכלים. אין דבר כזה לאכל במקום אחר, במסעדה, אין בכלל מה לדבר! למה? כי במסעדה רק על החביתה אתה משלם עשרים שקל! עשרים שקל אני אקנה תבנית של ביצים, אני אכין לעצמי מה שאני רוצה - מה אני צריך שתכינו לי? בחיים לא הייתי במסעדה".

"יום אחד בין הזמנים יצאנו לאיזה טיול, כל המשפחה. הכנו כריכים, יצאנו בדרך, אחרי שאכלנו, הילד אומר לי: 'אבא, אני צריך שרותים'. נו, מה אני אעשה עכשיו? מלא אנשים יש פה, נו מה אני אמר לו? היו שם שתי מסעדות. אמרתי 'אם יש מסעדה, סימן שיש גם שרותים פה. אני אלך לשרותים'".

"הלכתי למסעדה הראשונה - גודש באנשים. אמרתי 'לא מתאים לי פה, אנשים, גם מעררב כזה, לא מתאים לי'. הלכתי לעוד מסעדה. אני רק מגיע, אני רואה את כל הקרמיקה ואת הזכוכיות, הכל כזה יוקרתי, אמרתי 'וואו, וואו'. פתאום אני מגיע, אני רואה את התפריט - כוס קולה עשרים שקלים! אמרתי 'השם ירחם עלי, כוס קולה עשרים שקל! וואי, מה זה פה? רק להכנס לפה זה עולה כסף!'"

טוב, איד שאני רק מגיע לפתח של המסעדה, מגיע המלצר: "אדוני, מה אתה צריך?" אמרתי לו "אני צריך שרותים". "סליחה אדוני, שרותים זה רק למי שאוכל פה. פה זה לא שרותים צבוריים".

אני אומר: "תשמע, אני אשלם לך על השרותים עשר שקל. מה הבעיה?". והמלצר בשלו: "זה לא קשור לכסף! פה זה שרותים רק למי שאוכל!"

בינתיים שאני מתוכח אתו, הילד לא עשה הרבה חשבון, היה צריך שרותים, אז הוא רץ ונכנס לשרותים. והמלצר אומר לי "מה עשית? אמרתי לך פה זה לא בשביל שרותים ואני לא ידעתי מה להגיד לו, גם הרגשתי באמת לא נעים, מה אני אמר לו? יצאתי בחוץ, הילד יצא מהשרותים. אמרתי לו: 'לך תגיד לאמא שתבוא, יש מסעדה, אנחנו אוכלים'. הילד הלך לאמא אמר לה 'אמא, אבא אמר שתבואי, יש מסעדה'. האמא לא הבינה "מה מסעדה? אבל עכשיו גמרנו לאכל!" "אבא אמר שתבואי. יש מסעדה, אוכלים עכשיו!"

אמא מסתכלת, מתפעלת - 'איזו מסעדה!' ואני אומר למלצר: "תגיד לי, מה התפריט?" המלצר אומר: "יש ככה בשר וככה מנות וככה שתיה, וזה עולה ככה וככה". ואני אומר לו: "תשים, תשים!". בקצור בקש שישים לו מהכל. מה זה שים? הרי כוס קולה זה עשרים שקל. אתה יודע, רק תשים לכל אחד קולה, אתה משלם פה עכשיו מאה ששים שקל, בלי לדבר! בכל אפן, מלאו את השלחן בשפע לכלם.

"גמרנו לאכל, ברכנו את המזון. בקשתי מהמלצר 'אני צריך לקבל את הפרוט של החשבון'. הוא מביא את הפרוט של החשבון - שמונים שקלים. בחשבון כתוב מפרט את כל מה שאכלנו, אבל בסוף, הסכום - שמונים שקל. אני אומר לו: 'אדוני, איד שמונים שקל? אנחנו פה שמונה נפשות, כל אחד כוס קולה זה כבר מאה וששים שקל בלי לדבר! ואכלנו בשר, ועוף, ודגים - איד הגעת לשמונים?'"

"זה בעל הבית אמר - שמונים שקל". "מה זה בעל הבית אמר? אני יכול לדבר אתו?" הוא אומר לו "כן".

אני הולך לבעל הבית, אני אומר לו: "מה זה הדבר הזה?" הוא אומר לו: "תראה, המחיר שאתה צריך לשלם פה זה 790 שקל - זה המחיר. אבל לך - שמונים שקל. למה? כי זה לא מחיר רגיל. המחיר שאמרתי לך שאתה אמור לשלם - זה מחיר של בני אדם. אבל אתה לא בן אדם - אתה מלאך! למלאכים יש מחירים אחרים".

לא הבנתי "מה פתאום אני מלאך, מלאך?". "אני ראיתי שאתה התוכחת עם המלצר, הסתכלתי מהחלון. יש שרותים, אין שרותים, לכו לשרותים, לא ילכו לשרותים - מה עושים? ואתה היית מוכן לשלם את כל הכסף הזה, כי פחדת שאני לא אפשר את המלצר הזה, שהוא כביכול הכניס פה אנשים רק בשביל שרותים, בלי שיאכלו פה!" "אמרתי: אם אתה מוכן לשלם כזה סכום גדול רק בשביל לשמור על הכבוד של המלצר - אתה לא בן אדם בכלל! אתה מלאך! למלאכים יש מחירים אחרים. מי שמלאך - יש לו מחיר אחר לגמרי!"

כמה אדם צריך לקחת את הפרשה שלנו, לדעת שאמותינו הקדושות, שכל המתוק גבורות שיש לנו פה - זה הגיע דרך חסד. חסד! להאיר פנים, לחשב על השני, להטיב עם השני. כל אחד חייב לזאג איד אני יכול בסביבה שלי להטיב עם השני. אתה לא יודע מה אתה יכול לעשות, אתה לא יודע לקעמים נראה לך דברים פשוטים.